

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Servitutibus Prædialibus, Usufructu, & utroque Retractu, Pars II. de Emphyteusi, Pars III. de Locatione & Conductione

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. L. Firmana ususfructus. Ad consuetudinem Bulgari, An scilicet, & quando legatum ususfructus relictum uxori importet solum alimenta vel potius usumfructum formalem; quando tale legatum dicatur ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74102](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74102)

opinionem dicenda sit regula, effectum metiendi seu ponderandi conjecturas, aliasque circumstantias particulares casus de quo agitur, Vel quia minores, ac leviores sufficiant pro fomento regulæ, e converso autem in numero & pondere majores requirantur pro inducenda limitatione, Vel quia pluribus conjecturis & adminiculis invicem colluctantibus, eis ita conquassatis, vel debilitatis, itaut casus efficiatur dubius, fundata remaneat intentio habentis pro se regulam, ut sæpe in hac materia conjecturali advertitur dicto tit. de fideicommissis, & alibi, Ac propterea satis refert quod in puncto juris juxta magis communem & receptam opinionem regula sit pro modo potius quam pro conditione, atque ad hunc effectum suffragantur quæstiones juris & quænam opinio in dubio tenenda sit.

Applicando autem ad rem, mihi difficultatem contra requirentes nedum faciebat dicta regula generalis in dubio militans magis pro modo quam pro conditione, sed ultra conjecturam vagam & generalem ponderatam per D.D. collectos apud Merlin. dicta contrav. 40. n. 24. ex multa scilicet dilectione uxoris, duæ nimium urgere videbantur, Vna resultans ex illis verbis *finche naturalmente vivera*, da qua in specie apud Merlin. dicta contrav. 40. num. 25, ubi plures allegantur, & præsertim Arias de Mesa lib. 2. var. à cap. 1. ad 7. qui pariter in hac materia laboravit occasione ejusdem causæ de qua agit Merlinus, dum ipse quoque in eadem Aula fuit unus ex votantibus; Et altera, inspecto toto contextu dispositionis, quoniam testator juxta facti seriem de qua disc. præcedenti, hunc usufructum reliquit in simul & unicum, tam propriæ filiæ hæredi institutæ, quam uxori & socru, ut in simul conviverent, communicando etiam proprias dotes, tanquam per speciem continuationis illius vitæ, quæ duebatur ipso testatore vivente, in eo tamen statu, in quo alterius extranei viri mixtura per secundas nuptias non sequeretur, itaut mulier viua uxoris statum, & prærogativam adhuc haberet, & sic eo tempore seu statu durante, per speciem modalis & temporalis dispositionis magis quam conditionalis, ut ita resultaret effectus à testatore principaliter volutus, educationis propriæ filia & hæredis, quam infantem & in fascijs relinquerebat, ita inducendo quamdam vitæ societatem, & bonorum communionem, stante dicto præcepto communicandi proprias dotes, quod magnam vim mihi inferebat. Vnde propterea concludebam, quod si essem judex, potius pro modalis quam pro conditionalis dispositione in hac facti specie sentirem, Et consequenter requirentibus consului, quod concurrente ex eorum parte magis timore succumbentiæ quam spe victoriæ, omnino curarent controversiam cum honesta concordia sopire, potissime dum non agebatur de re magni momenti, itaut expediret litis incertam aleam tentare, atque ita credo sequutum dum amplius de re actum non audivi.

* * *
* *

FIRMANA

V S V S F R V C T V S

PRO

BEATRICE VAGNARELLA.

CUM

ANNAEIVS MATRE

Causa decisa per Rotam pro Anna.

Ad consuetudinem *Bulgari*, An scilicet, & quando legatum usufructus relictum uxori importet solum alimentum vel potius usum fructum formalem. Et quando tale legatum dicatur correspectivum itaut cessante causa cesset.

S V M M A R I V M.

- 1 **F** Acti series.
- 2 Deciso causa.
- 3 Consuetudo *Bulgari* super resolutione usufructus in alimenta cessat ex contraria voluntate testatoris.
- 4 An ex eo quod testator liberet uxorem à confessione inventarij. & redditione rationum resultet limitatio dictæ consuetudinis.
- 5 Vbi juxta consuetudinem legatum resolvitur in alimenta, quomodo intelligendum sit.
- 6 Vbi usufructus relinquitur uxori una cum filiis & hæreditibus, an dicatur esse usufructus formalis.
- 7 An legatum relictum uxori turrici filiorum cesset, si ea derelinquat tutelam.
- 8 An cesset consuetudo *Bulgari*, si usufructus relictus est titulo institutionis.
- 9 Transitus ad secunda vota an faciat cessare legatum usufructus.
- 10 An amplitudo verborum faciat, ut legatum intelligatur de vero usufructu.
- 11 Quomodo in hujusmodi legati interpretatione procedendum sit.

DISC. L.

IOANNES Franciscus, scripta hærede universali Beatrice unica filia pupilla, huic tutricem deputavit Annam uxorem & matrem respectivè, quam per capitulum separatum hæredem usufructuarium una cum eadem Beatrice reliquit, Cumque ad aliquos annos post administratam tutelam Anna transitum fecisset ad secunda vota, curando dictæ filia adhuc pupillæ deputari tutricem & pro tempore curatricem Smeraldam ejus matrem, postquam dicta Beatrix facta est adulta & virum duxit, orta est controversia inter dictas matrem & filiam super dicto usufructu, & obtenta per matrem ab A. C. immisione pro medietate usufructus, commissaque per Signaturam causa in Rotæ coram Albergo, cum clausula, *consilio*, quod sit locus *Aegidiana*, ac dato dubio ad formam commissionis, An iniret *Aegidiana*, sub die Julij

Ilij 1666. affirmativa resolutio prodijt ad favorem dictæ Anna, & expedito mandato, illud canonizatum fuit per Signaturam cum clausula, *sine prejudicio*, unde propterea hæc pars acquievit. Me autem ad causam evocato, postquam illa commissæ erat in Rota, atque ante disputationem habito congressu, pro examinandis meritis, etiam pro veritate, mea me refellit opinio, quoniam credidi diversum esse debere illius exitum, dictumque usum fructum non debere ex duplici fundamento, Primò scilicet quod legatum prædictum juxta receptam consuetudinem *Bulgari* non importaret usum fructum formalem, sed solum alimenta cum materna præminentia in domo recipienda. Et secundo (quod magis me movebat) ut dictum legatum, quomodo cumque conceptum, utpote correptivum ad dictæ pupillæ tutelam & educationem, per utramque voluntarie desertam ob transitum ad secunda vota, à testatore veresimiliter abhorritum, tanquam ex cessante causa cessaverit. Diversus autem fuit causa exitus, qui tamen meum intellectum non captivavit ex utroque fundamento, non singulariter, sed unitim considerato, præsertim verò ex secundo de quo decisio desuper edita non agit, & quod magis, cum occasione petendi novam audientiam, in isto acriter persistissem utpote in decisione non examinato, adhuc tamen audientia denegata fuit, unde experimur, quam varia sint hominum ingenia.

Duo igitur erant hujus causæ puncti ut supra, Vnus, an hujusmodi legatum importaret usum fructum formalem, ut per actricem prætendebatur, vel potius resolveretur in alimenta juxta consuetudinem *Bulgari*, ut erat hujus partis præsentio, & secundo, an expirasset per desertam tutelam, & educationem. Atque de hoc secundo agitur etiam in *Bononiæ de Catanis, discurs. 52. ac etiam in alijs sub titul. de legatis, seu sub altero, de tutore, & curatore.*

Quatenus igitur pertinet ad primum, scribentes pro actrice non negabant, prout Rotæ decisio non negat regulam, ut legatum uxori de usufructu resolvatur in alimenta juxta receptam consuetudinem *Bulgari*, sed punctus erat in limitatione pariter vera & recepta, quando de contraria expressa vel conjecturali testatoris voluntate constat, quod scilicet uxor verum ac formalem usum fructum consequatur, ex deductis post antiquiores ab eis allegatos per *Surd. conf. 218. num. 6. & 7. Castil. de usufructu cap. 45. num. 10. Ortbob. dec. 145. nu. 21. dec. 241. num. 13. par. 5. rec. 290. & 349. par. 10. & in alijs frequenter.* Quod pariter ego scribens pro hac parte non negabam, unde juxta hodie frequentiore statum ultimarum voluntatum nulla cadebat controversia super utraque theoreica juris in abstracto, sed tota quæstio erat facti & applicationis, an scilicet ex facti circumstantijs versaremur in casu limitationis magis quam regulæ, & an concurrerent tales circumstantiæ, quod limitationem inducerent.

Duæ autem per dictos scribentes pro actrice ponderabantur conjecturæ, in decisione etiam admixta pro dictæ regulæ limitatione. Primò quod testator uxorem liberavit à consecratione inventarij, & redditione rationum, quæ non conveniunt simpliciter alimentariæ, sed bene usufructuariæ ex deductis per *Gozadin. conf. 47. nu. 2. Soccin. jun. conf. 322. num. 11. & 12. Mantio. de conjectur. lib. 9. tit. 7. n. 26. in fine Menoch. lib. 4. presump. 139. num. 33. cum alijs in decisione.* Verum ista conjectura mihi

omniò levis parvique momenti videbatur, utpote æquivoca, & referibilis ad alium titulum tutelarem, cui magis convenit liberatio à consecratione inventarij, & à redditione rationum, ad quorum neutrum verè & propriè tenetur usufructuarius, obligatus tantum ad cautionem de bene utendo & fruendo &c. respectu stabilium, ac mobilium, quæ usu non consumuntur, & de restituendo valorem respectu eorum mobilium, seu aliarum rerum, quæ usu consumuntur, & sic non videtur, cuinam rationi innitatur ista conjectura, quoties concurrat alter titulus, cui magis congruè hujusmodi dispositio convenit, Tunc enim videtur aliquo modo consideranda, quando dictus alter titulus deficit, itaut ad aliud id non sit referibile, & nihilominus etià isto casu æquivoca dici potest; quoniam hujusmodi legatum, quod uxori relinquit solet, ita ex dictæ consuetudine seu verisimili voluntate resolvendum, non importat solum illa alimenta, quæ alteri famulo vel benevolo indigenti ad sustentationem relinquuntur, & quæ alimentarius à manu alimentantis capere debeat, sed importat etiam quandam præminentiam dominicalem in domo præferentem quoq; quandam speciem administrationis saltem in domesticis.

Altera limitatio seu conjectura deducitur ex dictione, cum, importante conjunctionem hæredis cum legataria, unde propterea cum id denotet æqualitatem, exinde inferitur ad formalem usum fructum, eo quia in hærede importare non potest solum alimenta, sed importat etiam commodum fructuum exuberantium, ut cæteris allegatis firmant *Ciriaco. controv. 51. nu. 9. Menoch. dicta presump. 139. lib. 4. num. 21. cum sequen. plenè Andreeol. controv. 71. num. 2. & 3. ubi multos cumulat, atque ex professio istam limitationem seu conjecturam firmat, & sequuta est Rota dec. 241. nu. 4. par. 5. rec. & in Faventina usufructus 20. Junii 1664. coram Verospio.*

Verum, reflectendo etiam ad veritatem, ista conjectura, sola & de se considerata, vel nullius vel satis levis momenti mihi videbatur, ut fuit etiam sensus Rotæ antiquæ *decis. 762. nu. 4. par. 1. divers. & 748. num. 3. par. 4. ac aliorum, de quibus apud Mantio. de conject. lib. 9. tit. 7. num. 5. Amat. dec. Marchia 84. apud quos ceteri*, argumentum enim æqualitatis videtur omninò fallax, quoniam in hærede dari non potest formalis usufructus ratione incompatibilitatis, sed ille resolvitur in causalem juxta deducta in *Rom. usufruct. de Pizzattis. disc. 55. & in alijs hoc. tit.* unde propterea oporteret etiam facere uxorem participem proprietatis, si attendere volumus illam æqualitatem, quæ ex hujusmodi conjunctione resultat, quod est absurdum, Ideoque ista conjectura, qualis qualis illa sit saltem in reverentiam DD. qui eam tradiderunt, considerabilis solum videretur, quando aliæ concurrunt, ut præsertim solet esse illa amplitudinis verborum, de qua infra, cum similibus, itaut intret consueta conjecturalium regula, *ut singula, que non presunt &c.* qualis est casus dictæ *decis. 241. par. 5. rec.* ubi plura concurrerant, quibus etiam hæc circumstantia annecti potest. Sed quando ea est sola, omninò improbabile videtur, ut hujusmodi operationem facere posset, cum congruè referenda veniat ad alimenta percipienda in domo una cum filia & hærede, ad ostendendam magis voluntatem testatoris quod id gerat in gratiam & commodum filia, quæ ita obtineat educationem &

gubernium

Gubernium matris, quæ alias non posset, ea derelicta alibi alimenta petere, Ideoq; huiusmodi circumstantiam potius considerabam in contrarium super altero motivo correspondivatis, quod scilicet istud legatum intuitu educationis & tutelæ factum esset, unde propterea ob voluntariè & culposè neglectam tutelam & administrationem illud expiraverit, ex ijs, quæ ad materiam *rec. in l. Nefemius ff. de excusat. tutor. cum concord. antiquioribus* plene collectis, ac ita distinguendo inter legatum factum intuitu tutelæ, ac alterum principaliter factum intuitu persona, cui etiam circumscripto dicto munere, relictum esset, habentur apud *Menoch. lib. 4. presumpt. 124. Gurtier. de tutel. par. 1. cap. 22. Cappc. Latr. consuls. 106. in dicta Bonon. disc. 52. & in alijs.*

Majorẽ difficultatem mihi inferebat altera circumstantia in decisione non ponderata, quod istud legatum relictum non esset in ea consueta forma, in qua propriè DD. ponderare solent dictam consuetudinem *Bulgari*, quia nempe uxor relicta sit *Donna, Madonna, patrona, & usufructuaria*, sed conceptum est cum titulo institutionis hæredis, ibi, *lasciata detta Anna sua moglie Erede usufructuaria con detta Beatrice sua figlia &c.* quoniam simplici legato alimentorum nullatenus congruere videtur titulus hæredis, qui licet verè & propriè neque congruat usufructuario, etiam si solus institutus esset cum substitutione post mortem, quoniam adhuc resolvitur in legatum, atque substitutus dicitur hæres ab initio iuxta verioreẽ ac magis receptam opinionem, de qua *Merlin. decs. 105. & habetur in Imolen. prædij sub tit. de fideicommissis, & in alijs frequenter*, Nihilominus de communi usu, legatum usufructus universalis in tota vel in quota ita concipi solet, unde propterea quando de hoc solo puncto ageretur, ob huiusmodi circumstantiam non displicuisset resolutio, quæ tamen placere non potuit ob dictum alium punctum cessationis legati ex cessante causa, cum nullatenus in mentem cadere posse videretur testatorem voluisse ita in præiudicium propriæ filia honorare ingratam uxorem, quæ derelicta filia pupilla ad secunda vota convolverat, unde observabam quod ista duo motiva connexè, ac insimul & unitim ponderanda erant, cum unum coadjuvet alterum.

Et licet huius causæ decisio, alijs decisionibus, & auctoritatibus cumulatis, ut huic motivo responderetur, deducat conclusionem, quod transitus ad secunda vota non importet amissionem legati, quoties testator ita non disponit, ut per *Paris. cons. 95. num. 17. & sequen. lib. 1. Surd. cons. 471. num. 38. Bonon. usufructus 26. Novembris 1655. & Romana usufructus prima Februarij 1664. coram Bevilacqua*. Nihilominus dicebam id rectè procedere, quando amissio legati prætenderetur per speciem poenæ à dicto transitu resultantis, secus autem ubi per viam verisimilis cessationis tanquam ex cessante causa, ob quam illud factum est, atque in hoc considerabam versari aliquid æquivocum.

De eodem puncto disputavi pluries, præsertim coram A. C. in una Spoletana inter Victoriam filiam, & Margaritam secundam uxorem Alexij Frenfanelli, quoniam cum esset relicta domina, patrona, massaria, & usufructuaria omnium & singulorum bonorum, ob huiusmodi verborum amplitudinem, prætendebat dicta uxor legatum non resolveri in alimenta, sed importare formalem usufructum iuxta dictas divisiones 290. par. 10. rec. & 145. Ortohb. quæ sunt in eadem Firmana Codicillorum

ac etiam dicta dec. 241. par. 5. in quibus firmatur amplitudinem verborum esse unam ex conjecturis probantibus voluntatem limitativam dictæ regulæ Verum dicebam idem, quod supra, quod scilicet ista esset una ex conjecturis cum alijs conjungenda, non autem quod sola sufficeret, ut in specie firmatur apud *Crescent. decs. 5. de restam*, quæ reputatur in materia magistralis, potissimè verò ubi concurrunt illæ circumstantiæ, quæ isto casu concurrerant, quod scilicet testator non mandavit communicationem dotium, minusque providit super usufructu vel fructibus, postquam filij ex eadem uxore legataria procreati ad perfectam pubertatem devenerint, cum omninò improbabile sit, testatorem eos ita non provisos, ac suorum bonorum fructibus destitutos relinquere voluisse, donec viveret uxor, quæ potest lōgo tempore vivere, sive cogere filios etiam majores ad vivendum cum matre, ut ponderatur apud *Crescent. ubi supra*. Ideo que ista videtur questio potius facti, & voluntatis uniformem determinationem non recipiens, sed pro iudicis prudenti arbitrio decidenda ex singulorum casuum individuis circumstantijs, ex quibus eadem conjecturæ in uno casu recipi, & in altero rejici mercantur, ut frequenter sub tit. de fideicommissis, neglectis formulis verborum, quæ frequentius solent esse notariorum vel eorum quibus testatores committunt extensionem testamenti, sed spectata substantia verisimilis voluntatis.

CIVITATIS CASTEL.

INTER

SORORES DELONGINIS,

ET

CAMILLAM DE NEGLIORVTIIS

Discursus pro veritate, seu votum arbitramentale

De usufructu uxori relicto, an resolvatur in alimenta iuxta consuetudinem *Bulgari*, vel potius importet usufructum formalem. Et quatenus istum importaret. An cautio pernecessè præstanda sit, vel potius ipsius uxoris paupertas exculet. Et quando illa præstari debeat. Et an sufficiat unica per quemcumque usufructuarium generaliter præstanda, vel accedere debeat altera Mutiana. Et aliqua de diminutione usufructus relicti secundæ uxori cum participatione filiorum primi matrimonij.

S U M M A R I O M.

- 1 *Acti series.*
- 2 Quando legatũ usufructus relictu uxori non importet sola alimenta sed usufructum formale.
- 3 An vocati post mortem hæredis instituta in usufructu dicantur hæredes ab initio.
- 4 Cautio de viendo &c. per usufructuarium præstanda remitti non potest per testatorem.
- 5 Quomodo providendum sit, ubi usufructuarius cautionem præstare non potest.
- 6 An usufructuarius paupertas testatori cognita excuset ab onere cautionis.
- 7 Obligatio persona divinis & notoria idoneitatis sufficit loco cautionis.

Gantio